

LUDICE

EXERCIȚII
DE UMOR CRIPTIC

DE ACELAȘI AUTOR

- Tragicul. O fenomenologie a limitei și depășirii*, Univers, București, 1975
- Încercare în politropia omului și a culturii*, Cartea Românească, București, 1981
- Jurnalul de la Păltiniș*, Cartea Românească, București, 1983
- Epistolar* (editor), Cartea Românească, București, 1988
- Cearta cu filozofia*, Humanitas, București, 1992
- Apel către lichele*, Humanitas, București, 1992
- Despre limită*, Humanitas, București, 1994
- Itinerariile unei vieți: E.M. Cioran*, Humanitas, București, 1995
- Declarație de iubire*, Humanitas, București, 2001
- Ușa interzisă*, Humanitas, București, 2002
- Chipuri ale răului în lumea de astăzi* (dialog cu Mario Vargas Llosa), Humanitas, București, 2006
- Despre minciună*, Humanitas, București, 2006
- Despre ură*, Humanitas, București, 2007
- Despre seducție*, Humanitas, București, 2007
- Scrisori către fiul meu*, Humanitas, București, 2008
- Întâlnire cu un necunoscut*, Humanitas, București, 2010
- Întâlnire în jurul unei palme Zen* (coautor Gabriel Cercel), Humanitas, București, 2011
- Estul naivităților noastre. 27 de interviuri (1990–2011)*, Humanitas, București, 2012
- Măștile lui M. I.* (dialog cu Mircea Ivănescu), Humanitas, București, 2012
- 18 cuvinte-cheie ale lui Martin Heidegger*, Humanitas, București, 2012
- Dragul meu turnător*, Humanitas, București, 2013
- Fie-vă milă de noi! și alte texte civile*, Humanitas, București, 2014
- O idee care ne sucește mințile* (coautori Andrei Pleșu, Horia-Roman Patapievici), Humanitas, București, 2014
- Dialoguri de duminică. O introducere în categoriile vieții* (dialoguri cu Andrei Pleșu), Humanitas, București, 2015
- Nebunia de a gândi cu mintea ta*, Humanitas, București, 2016
- România. O iubire din care se poate muri*, Humanitas, București, 2017
- Continentele insomniei*, Humanitas, București, 2017
- Așteptând o altă omenire*, Humanitas, București, 2018
- Caieț de ricoșat gânduri sau Despre misterioasa circulație a ideilor de-a lungul timpului*, Humanitas, București, 2019

GABRIEL LIICEANU

LUDICE

EXERCIȚII
DE UMOR CRIPTIC

Concepție grafică și colaje de
ANGELA ROTARU

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

„Cred totuși că trebuie să putem râde,
pentru că asta înseamnă suveranitate.“

Hannah Arendt

ÎN LOC DE CUVÂNT ÎNAINTE

Cum am dat *Ludicele* la editură ca autor, după care le-am respins ca editor și apoi m-am certat și cu mine, și cu editura

Volumul acesta, intitulat *Ludice*, are o poveste ciudată. Mai întâi se vede cu ochiul liber că nu e născut dintr-un proiect anume, ci din texte ocazionale, scrise pe un ton glumeț. E bine să te cațări din când în când pe acoperișul lumii și să râzi de tine și de alții, cu dorința de a scăpa măcar o clipă de masca gravă pe care ți-au întipărit-o pe figură filozofia, textele speculative și scrisul „încrunțat”. Risipite prin diferite fișiere ale computerului meu, aceste „exerciții ludice” fuseseră scrise într-o doară, punctând câte o evadare din „sfera seriosului”, uitate la scurtă vreme după ce apăruseră într-un ziar (sau nicăieri), abandonate propriei lor lejerități. Nu-mi trecuse niciodată prin gând, răspândite cum erau ici și colo, să le pun laolaltă în virtutea unui ton comun.

Nu mai țin minte întocmai când mi-a venit ideea volumului cu titlul de mai sus. Știam că riscul de a

te face de râs propunându-ți să-i faci pe alții să râdă era mare. De altfel, un autor al editurii, cel puțin la fel de „serios“ ca și mine, ratase experiența evadării în registrul comic. Culmea e că tocmai eu îl sfătuisem să renunțe la ideea publicării! Nu mă ascultase. La capătul eșecului, fără să-mi poarte pică, îmi spusese obidit că e mai ușor să faci un cititor să plângă decât să râdă. Dacă voi păți și eu la fel? m-am întrebat, după ce am pus laolaltă cele 14 texte care se voiau pline de haz.

M-am bâlbâit în felul ăsta, speriat foarte, preț de vreun an. În cele din urmă, mi-am luat inima-n dinți, am pus paginile care urmează într-un dosar și am plecat cu ele la editură. Apoi, după câteva zile, le-am luat acasă, de data asta *ca editor*, să le citesc. Dar nu m-am grăbit. Să aștepte domnul Liiceanu, mi-am zis, să am timp de el! Și asta pe bună dreptate: de ce ar fi trebuit să am eu parte de un tratament special?

Am pus printul pe o măsuță de lângă birou. După câteva zile m-am gândit totuși că bietul autor aștepta cu sufletul la gură un răspuns. Și, într-o bună dimineață, după ce dormisem bine și-mi băusem tihnit cafeaua, am luat de pe măsuță cu un gest hotărât volumul *Ludice* și am început să citesc cu maximă concentrare, cum numai un bun editor știe să facă, cele o sută și ceva de pagini...

Era i-ne-gal! Pagini reușite se împleteau cu altele stângace, de un gust îndoielnic, și cu altele de-a drep-

tul penibile. Pățisem și eu ca autorul cel sobru devenit peste noapte glumeț! M-am dus în aceeași zi la editură și am depus la secretariatul de redacție manuscrisul lucrat de mine cu acribie de editor, cu note pe margine, cu semne de exclamare, cu sublinieri în text... Totul era însoțit de un referat care conținea propuneri de eliminare a unor texte și recomandarea către autor de a mai lăsa manuscrisul *să se odihnească* o vreme și de a reveni apoi asupra textelor vizate. Secretara de redacție, o doamnă blondă, tunsă *à la garçonne*, m-a asigurat că observațiile mele i se vor transmite întocmai autorului.

Într-adevăr, a doua zi după ora zece, m-a sunat directoarea generală a editurii și mi-a adus la cunoștință în linii mari observațiile pe care cu o zi înainte i le făcusem autorului. Am rugat-o să mi le citească. Am rămas înmărmurit. Am simțit cum autorul din mine se înăbușă de indignare: „N-am înțeles, doamnă, domnul Liiceanu mă învață să scriu? La vârsta mea? Dar cum își permite?“ Încurcată, doamna mi-a explicat că dl Liiceanu este extrem de exigent, că, în plus, încearcă să fie cât mai obiectiv cu apropiatului lui și, cu atât mai mult, cu sine însuși. Dacă doresc cumva să capăt explicații suplimentare, cel mai bine ar fi să vorbesc chiar cu el. „Am să vorbesc!“ am spus pe un ton care nu vestea nimic bun.

Începuse să-mi tremure buza de sus. Am închis telefonul și tot ce mai țin minte e că, profitând de

faptul că împărțeam același spațiu locativ cu editorul, am început să zbir la el. I-am amintit că nimeni nu mi-a respins vreodată o carte. Dacă el își permite o asemenea măgărie înseamnă că e incult literar sau că e „încremenit în proiect“. Sau amândouă. Că nu are acces la specia de umor înnoitor care răzbate din fiecare paragraf al cărții (îi explicam că era vorba despre un „umor criptic“, pe care, ce-i drept, pentru a-l gusta, aveai nevoie de inteligență și umor! – în punctul ăsta a tresărit și l-am văzut cum se înroșește), că amețitoarea *mise en abyme*, prezentă în câteva povești (cum ar fi chiar cea pe care o citești acum), e mânăuită cu desăvârșită virtuozitate, că tehnica dedublărilor n-a fost niciodată atât de suveran stăpânită, că inventasem o specie nouă a umorului, pe care-o botezasem „intempestivă“, că am ridicat giumbușlucul la nivel de artă și că teoria comicului se va îmbogăți cu un nou capitol după apariția *Ludicelor...*

A fost o ceartă teribilă. În replică, el a ținut-o sus și tare că e păcat să nu las cartea „să se odihnească“ (expresia asta tâmpită mă scoate din sărite la o grămadă de editori!), că o să revin mai liniștit asupra ei, că Flaubert a scris *Salammbô* de trei ori (voia să mă epateze cu cultura lui!), că numai la noi, în România, autorii nu au puterea să revadă prima variantă, că scriitorii români sunt incapabili să se ia de piept cu idealul și perfecțiunea. Se enerva pe măsură ce vorbea și a început la rândul lui să țipe, spunând lucruri

de-a dreptul jignitoare: că suntem toți (!?) niște bieți pleșcari ai scrisului, nesătui să publicăm, că gloria e pentru noi un soi de sport extrem – gen rodeo – și că pe urmă, când ne pomenim tăvăliți prin țărâna criticii, ne grăbim să dăm vina pe editor. Că nu avem anduranță, că scrisul nostru are burți, că, uite, Julien Green publica în fiecare an câte un roman, și în afară de faimosul *Jurnal* n-a rămas nimic de pe urma lui. În sfârșit, că ar fi trebuit să aflui până la vârsta mea că nici unui cititor nu-i place să te-ntâlnească acolo unde nu te așteaptă. Și a încheiat cu un rânjel sarcastic, știind că mă lovește în plin: „Ai debutat cu *Tragicul* și vrei să-ți închei cariera cu câteva povestiri bășcălioase. După ce ai defilat prin lume ani la rând cu o mutră gravă, te-ai trezit acum să faci pe saltimbancul!”

„Ei bine, da! Mă reinventez!” am zberlat scos din minți. „Este dansul meu ludic crepuscular. Nu sunt ca autorii voștri prăfuiți, care băltesc în suc propriu, manierizați până-n măduva oaselor! Iar la 90 de ani am să mai debutez o dată! Mă voi naște asemenea unei libelule care părăsește adâncurile acvatice și își ia zborul în aerul vibrând sub arșița amiezii...” Tâmpelile îmi zvâcneau și am simțit că, dacă nu ne oprim în clipa următoare, eram în stare să fac cine știe ce nefăcută. I-am spus cu o voce sugrumată că de-acum subiectul ăsta e tabu, că îmi retrag oricum cartea și că voi încredința scrierile mele viitoare unui redactor

mai cultivat și cu mai mult bun-gust. Sau că mă voi duce, fie ce-o fi, la Polirom.

Cearța a fost definitivă. De-atunci n-am mai vorbit cu el (adică cu mine). Am transmis editurii că, după discuția cu editorul, nu mai vreau să public volumul.

Vă închipuiți cât de mare mi-a fost uluirea să văd, în toamnă, vitrina librăriei Humanitas de la Cișmigiu plină cu exemplare ale volumului *Ludice. Exerciții de umor criptic!* Mi s-a părut că literele titlului, scrise anume alandala de grafician (voise pesemne să sugereze perturbațiunile din capul autorului) și în culori stridente, țopăiau pe copertă și rânjeau la mine batjocoritor. Eram compromis pe vecie! Am sunat-o pe doamna director general, care, jenată, mi-a povestit că, după cearta crâncenă între autor și editor, editorul insistase ca volumul să fie totuși publicat, „ca să nu vă pierdem ca autor“. Am anunțat-o că, pentru acest afront echivalent cu o tentativă de compromitere, voi da editura în judecată și voi cere despăgubiri de un milion de euro.

Așadar nu uita, dragă cititorule: acest volum a apărut fără acordul autorului. Din cauza lui m-am certat cu mine și, ranchiunos și supărăcios cum sunt, nu știu când și dacă eu și cu mine ne vom mai împăca vreodată. Aceste pagini nu mă reprezintă! De altfel, în locul meu *ca autor*, contractul cu editura a fost

semnat de Liiceanu *ca editor*. Nu mă îndoiesc că acest șiretlic va fi scos la lumină de instanță. Voi cere și expertiză grafologică, deși, semnăturile fiindu-ne identice, nu știu cum vor ieși din încurcătură doamnele și domnii judecători.

CUPRINS

În loc de cuvânt înainte	7
Siegfried și Marcello	15
Promit să nu mai scriu despre Siegfried	25
Intempestive	33
O poveste cu cafea, cola și vin din 1990	53
Premiul post-mortem al Grupului pentru Dialog Social	59
Cinci întâlniri cu porcul	71
Psihoterapie	79
Ce-am tras de pe urma titlului unei cărți	89
O campanie publicitară	97
Discuție telefonică despre <i>Caiet de ricoșat gânduri</i>	111
La o înmormântare	117
Trei tehnici de minimizare a efortului în viața de zi cu zi	127
Titivillus	137